

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
Кафедра психології та педагогіки гуманітарного факультету

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ЗДОРОВ'Я»

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра соціології та психології

ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
Кафедра психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту

ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ
ЗДОРОВ'Я

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Тези доповідей

V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Харків, 31 травня 2024 р.)

Харків
2024

УДК 159.9:378:355/359-351.74

Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України : тези доп. V Всеукр. наук.-практ. конф., 31 травня 2024 р. Харків: НА НГУ. 2024. 164 с.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких узагальнено досвід здійснення соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України.

Публікується за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України», проведення якої організовано Національною академією Національної гвардії України (31 травня 2024 року).

Матеріали конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, психологам-практикам, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів з незначними коректорськими правками. За достовірність представлених матеріалів відповідальність несуть автори.

Кріцак І.В. Розмірковування над словами зі священного писання «А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води» (бут.1:2).....	67
Ларіонов С.О., Шаульська Л.В. Толерантність військовослужбовців до невизначеності у контексті їх психологічної стійкості.....	72
Макарова О.П. Етика психологічної роботи в секторі безпеки і оборони: забезпечення конфіденційності та захисту прав людини.....	76
Міршук О.Є. Мотиваційна промова командира, як засіб формування психологічної стійкості військовослужбовців в бойових умовах.....	79
Овсяннікова Я.О., Кердивар В.В. Деякі питання щодо підвищення психологічного здоров'я професійних контингентів сектору безпеки та оборони України.....	81
Пащенко А.О. Особистісні передумови вчинення бійок на службі військовослужбовцями Національної гвардії України.....	83
Платонов В.М. Концепція алгоритму психологічної підтримки фахівців-піротехніків ДСНС України.....	84
Пономаренко Я.С. Особистісне зростання фахівців сектору безпеки та оборони: теоретичні та практичні підстави для вивчення.....	87
Похілько Д.С. Залучення психолога ДСНС до заходів евакуації населення з зони активних бойових дій.....	90
Рютін В.В., Рютіна Д.М. Психологічні аспекти військової професіоналізації офіцерів запасу.....	92
Слурденко Д.О. Особистісні чинники самоврядування персоналу сектору безпеки і оборони України.....	95
Товма І.М., Токаренко Ю.В. Аналіз підходів до врегулювання основних положень військового лідерства в арміях провідних країн світу.....	97
Товма М.І. Актуальні питання забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особового складу підрозділів сил безпеки та оборони.....	100
Тробиук Н.Ю. Роль толерантності у особистісній зрілості військовослужбовця Національної гвардії України.....	102
Харченко С.В., Колдашов О.В. Особливості здібностей соціального інтелекту здобувачів вищої освіти ХНУВС в різні роки навчання.....	104
Шевченко В.В. Просоціальна спрямованість майбутніх психологів Національної гвардії України.....	107
Юрченко-Шеховцова Т.І. Професійно-психологічний відбір в системі психологічного забезпечення НПУ МВС України.....	109
Авілов І.В. Мотивація фахівців сил безпеки та оборони діяти в складних та екстремальних умовах.....	112

Функція виглядає наступним чином:

$x = 30,01 - \text{Афективність} * 29,547 - L * 3,679 - \text{Об'єктивні соціально задані цілі і зміст професії} * 7,777 + \text{Застрягаючий} * 2,624 + \text{Екстраверсія} * 5,721 + \text{Ригідність} * 7,759 + \text{Асоціальні мотиви} * 13,560.$

Агресивна поведінка у формі бійок зумовлена застрягаючим характером, ригідністю і екстравертованістю, асоціальною мотивацією служби. Основний внесок у рівнянні має показник асоціальної мотивації. Це свідчить про те, що потенційний порушник має такі особистісні характеристики:

наявність негативного життєвого досвіду (зради, несправедливості, невизнання особистих досягнень тощо);

імпульсивність власних дій, безвідповідальність до виконання покладених завдань та безконтрольність емоційних виплесків;

млявість, стереотипність реагування та виникнення істотних труднощів при необхідності міняти звички або судження, умови життя та діяльності;

асоціальність поведінки (порушенням правових, моральних, культурних норм), можливість застосувати фізичну силу, як засіб покарання.

В якості висновків зауважено наступне.

Чинниками упередження агресивної поведінки виявились доступ до емоційної сфери, довірливість, мотивування реалістичними цілями і вимогами професії.

Це свідчить на користь того, що якостями, які необхідно формувати в ході професійно-психологічної підготовки особового складу НГУ є відповідальність, сумлінність, пунктуальність.

Список бібліографічних посилань

1. Пащенко А.О., Ларіонов С.О. Особистісні предиктори відхильної поведінки військовослужбовців НГУ. VII Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців»: матеріали наук.-практ. конф., 17 лист. 2021 року, м. Кам'янець-Подільський, Нац. ун. Ім. І. Огієнка. С. 96-99.

ПЛАТОНОВ ВЛАДИСЛАВ МАКСИМОВИЧ,

*доктор філософії (PhD) зі спеціальності «Психологія»,
науковий співробітник навчально-наукової лабораторії
екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру
Національний університет цивільного захисту України*

КОНЦЕПЦІЯ АЛГОРИТМУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ФАХІВЦІВ-ПРОТЕХНІКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Проблема підтримки оптимального психологічного та фізичного стану фахівців екстремальних професій залишається актуальною до сьогоднішнього

дня. Не є винятком і діяльність піротехніків Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС). З тривалим продовженням війни в Україні кількість замінованих територій значно зростає, а сапери різних відомчих служб не в змозі охопити та розмінувати значну частину цих територій одночасно. Тому основна частина робіт з гуманітарного розмінування лягає на піротехніків ДСНС. У наших попередніх дослідженнях вже зазначалося, що зі збільшенням обсягів робіт з розмінування зростає кількість навантажень і стресових ситуацій, що, у свою чергу, призводить до швидшого настання стану перевтоми та монотонії [1; 3; 4]. Визначені психічні стани та прояви негативно впливають на ефективність і якість подальшої роботи. Тому вирішення питання негативного впливу стрес-факторів і переживання негативних психологічних станів стає нагальною проблемою для фахівців, які проводять заходи психологічного супроводу піротехніків ДСНС України [2].

На нашу думку, для вирішення питання психологічного супроводу піротехніків слід враховувати особливості та виклики, з якими зараз стикаються психологи. До таких викликів можна віднести можливість роботи з піротехніками безпосередньо в місці їх роботи або тимчасової дислокації, обмежений час для психологічної інтервенції, а також небажання проходити тривалі психологічні вправи.

Враховуючи вищезазначені проблемні чинники, які можуть виникнути в роботі психолога, доцільно підходити до цього питання комплексно, беручи їх до уваги. На нашу думку, комплексний підхід має виражатися в алгоритмі роботи психолога, що складається із структурованого заняття. Зазначимо, що представлений далі алгоритм роботи має послідовні блоки, а їхнє наповнення не є сталим та може змінюватися в ході заняття з піротехніками ДСНС з урахуванням пережитих ними подій або їх запиту, за власним розсудом психолога.

Блок 1. Психодіагностика актуального стану.

Першим блоком є первинний скринінг стану учасників заняття. Метою психолога на цьому етапі є швидке визначення актуального психо-емоційного стану. Доцільно використовувати прості методи психодіагностики, такі як арт-терапія (простий малюнок, який потребує мінімального використання роздаткового матеріалу), метод кольорових виборів, короткі анкети або психодіагностичні опитувальники (до 5 питань) з простим і швидким підрахунком балів у градаціях (так/ні, +/-), де бажано мінімізувати роздаткові матеріали або взагалі обійтися без них.

Така стратегія дозволяє мінімізувати час, необхідний для розуміння психологічного стану учасників заняття, та не створює додаткового навантаження на першому етапі роботи психолога. Зазначимо, що застосування вказаних методів не має на меті визначення глибинних психологічних станів, а спрямоване на виявлення поверхневих емоційних переживань, актуальних на даний момент.

Слід враховувати, що запропоновані методи мають рекомендаційний характер, тому психолог має обирати доцільність використання того чи іншого методу з урахуванням ситуації та запиту учасників заняття. На цей блок відводиться 10–15 хвилин.

Блок 2. Робота з теперішнім психологічним станом.

Другий блок який є основним займає більшу частину заняття. На нього відводиться 20–30 хвилин. З огляду на обмежений час та основні проблемні психологічні стани піротехніків, доцільно використовувати одну-дві вправи з тілесно-орієнтованого підходу. Такі вправи є динамічними та дозволяють коригувати їх під час проведення, враховуючи рівень роботи з емоціями та переживаннями. Вони є дієвими та дозволяють обійти психологічний супротив і негативізм учасників заняття.

Враховуючи особливості діяльності піротехніків ДСНС, зокрема роботу в захисному спорядженні, скованість рухів і надмірний контроль дрібної моторики, тілесно-орієнтовані вправи внесуть динаміку в роботу м'язів тіла та дихальної системи.

Тілесно-орієнтована терапія пропонує широкий спектр вправ та методик для роботи з м'язовими затисками та переживаннями надмірних емоційних станів через напруження та розслаблення м'язів тіла. Сильною стороною цих вправ є їх дієвість, потребують невеликої кількості часу, повна відсутність роздаткового матеріалу та наявність незначних вимог до їх проведення.

Блок 3. Робота з системою особистісних ресурсів.

На завершальному етапі заняття доцільно використовувати вправи для залучення особистісного ресурсу. На цей блок відводиться 15–20 хвилин. Психолог може використовувати будь-які вправи, спрямовані на особистий ресурс учасників та його підтримку. Це можуть бути вправи, які працюють через уяву, дихання або з точками на тілі. Метою психолога є навчання учасників цих вправ, щоб вони могли самостійно використовувати їх для активізації особистісного ресурсу в інших ситуаціях. Важливим моментом у цьому блоці є закріплення позитивного ресурсу, наприклад, фант або якась дрібничка з мотивуючим висловом.

Незважаючи на простоту та тривіальність цих вправ, вони залишаються дієвими для працівників екстремального профілю діяльності, де психолог обмежений у часі та має справу з психологічним супротивом учасників заняття.

Таким чином, представлений алгоритм заняття з психологічного супроводу діяльності фахівців-піротехніків ДСНС України є короткотривалим та максимально ефективним з використанням простих вправ, спрямованих на роботу з актуальними психологічними станами. Даний алгоритм має динамічний характер, тобто фахівець-психолог може на власний розсуд змінювати наповнення блоків. Важливим залишається дотримання системи розподілу заняття на блоки під час його розробки.

Список бібліографічних посилань

1. Платонов В.М. Психомоторні якості особистості в переліку професійно-важливих якостей фахівця піротехнічного підрозділу. Проблеми екстремальної та кризової психології. Харків. НУЦЗУ, 2023. - Вип. 1 (5). С. 51-61. <https://doi.org/10.52363/dcpp-2023.1.5>

2. Платонов В.М. Проблемні питання психологічного супроводу діяльності піротехніків Державної служби України з надзвичайних ситуацій. «Актуальні питання роботи з персоналом у складових сектору безпеки та оборони»: Збірник тез науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 27 лютого 2024 року), Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2024. С. 119-122.

3. Платонов В.М. Професійний стрес у діяльності піротехніка ДСНС України. Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах (1 грудня 2022 р.). Міністерство оборони України, Національний університет оборони України. Київ: НУОУ, 2022. С. 97-99.

4. Платонов В.М. Стресостійкість, як професійно-важлива якість піротехніка ДСНС України. Теоретичний аспект. Забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України: зб. тез Всеукр. міжвід. психол. форуму (м. Київ, 30 червня 2022 р.). Київ: «Вид-во Людмила», 2022. С. 91-93.

ПОНОМАРЕНКО ЯНА СЕРГІЇВНА,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківський національний університет внутрішніх справ

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ

В умовах геополітичних викликів та нестабільності, Україна стикається з постійними загрозами національній безпеці. Високий рівень професійної та особистісної підготовки фахівців сектору безпеки є критичним для ефективного протистояння цим загрозам. Особистісне зростання є критично важливим для ефективного виконання їхніх обов'язків і адаптації до сучасних викликів.

Особистісне зростання - це процес, який містить в собі постійний розвиток та еволюцію різних аспектів особистості людини. Цей процес може бути специфічним для кожної особи, але водночас існують загальні аспекти, які впливають на особистісний розвиток. Особистісне зростання охоплює розвиток усвідомлення власних цінностей, переконань та ідентичності [4].

Фахівці сектору безпеки та оборони часто працюють в екстремальних умовах, що спричиняє суттєве психологічне навантаження. Вивчення

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ
БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ**

Тези доповідей
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Харків, 31 травня 2024 р.)

Відповідальний за випуск:

С.О. Ларіонов

Коригування списків бібліографічних посилань:

Д.С. Кобзева

Комп'ютерне верстання:

Д.С. Кобзева

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 7. Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач – Національна академія НГУ.

Майдан Захисників України, 3, м. Харків, 61001.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2799 від 22.03.2007 р.

ДЛЯ НОТАТОК